

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна практика з географії (фізико-географічна)

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія. Англійська мова)

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Навчальна практика з географії (2 курс)
Викладач	Корнус Анатолій Олександрович Данильченко Олена Сергіївна
Профайл викладача	https://pgf.sspu.edu.ua/kolektyv-kafedry-geografia
E-mail:	geograph@sspu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=1593
Консультації	Періодично згідно графіку консультацій протягом навчальної практики; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.

Анотація до дисципліни

Навчальна практика з географії на другому курсі завершує вивчення навчальних дисциплін «Геоморфологія», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства», а також «Основи технологій виробництва» та ін. Під час навчальної практики студенти розширюють і закріплюють знання, отримані під час теоретичного навчання. Завдання, що вирішуються під час навчальної практики, дають можливість аналізу і синтезу отриманої в аудиторіях інформації, її застосування у практичній площині. Студенти не тільки оволодівають методикою проведення польових геоморфологічних, ґрунтознавчих, комплексних фізико-географічних досліджень та краєзнавчо-географічних, але й вчаться грамотному та охайному веденню документації і звітних матеріалів. Здійснюючи захист звіту з навчальної практики, студенти обґрунтовують власні висновки, демонструють відповідальність за виконану роботу.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: закріпити теоретичні знання, отримані студентами під час навчання, набути та вдосконалити практичні навички й уміння з вказаних навчальних дисциплін, оволодіти сучасними методами польових досліджень та навчити студентів користуватися ними у польових умовах.

Завдання польової практики:

- закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час лекційних, лабораторних, практичних занять з нормативних географічних дисциплін;

- оволодіння методикою користування спеціальними приладами і спорядженням та їх правильного застосування при різних видах географічних досліджень;

- сформувати вміння самостійно вести візуальні та інструментальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому журналі;

- сформувати у студентів навички проведення науково-обґрунтованої камеральної обробки емпіричних результатів;

- сформувати навички складення звіту про проходження навчальної практики;

- сформувати навички самостійної роботи студентів при польових географічних дослідженнях;

- підвищити рівень теоретичної та практичної підготовки студентів-географів.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2021
Освітній ступінь	бакалавр
Курс навчання	2
Семестр	4
Формат курсу	очний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	4,5/135
Кількість розділів	3
Форма контролю	залік

Результати навчання

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПРН 3.	Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	Знати наукові географічні методи досліджень, їх систематику та використання під час спостереження та дослідження природних явищ і процесів. Проводити стаціонарні та маршрутні геоморфологічні, ґрунтові та краєзнавчі дослідження.
ПРН 14.	Пояснює просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища	Пояснювати особливості прояву геоло-геоморфологічних, ґрунотвірних, суспільно-географічні процесів на регіональному та локальному (у досліджуваному районі) територіальних рівнях.
ПРН 17.	Уміє характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних практик).	Вміти проводити стаціонарні та польові географічні спостереження геоморфологічних, ґрунотвірних процесів і явищ. Вміти збирати, обробляти та аналізувати інформацію, отриману під час польових досліджень, та створювати на її основі геоморфологічні та ґрунтові профілі, краєзнавчо-географічну характеристику.

		Демонструвати вміння аналізу природних- і суспільно-географічних об'єктів за допомогою аналізу карт.
ПРН 18.	Застосовує здобуті теоретичні знання для формування практичних навичок під час проведення навчальних та виробничих практик.	Знати та вміти використовувати на практиці теоретичні знання навчальних дисциплін: геоморфології, географії ґрунтів з основами ґрунтознавства, рекреаційної географії та ін. Вміти пояснювати особливості розміщення населення та виробництва. Знати методи досліджень названих дисциплін, їх систематику та особливості їх використання для вирішення практичних задач.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Навчальна практика з географіє є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Базою проведення навчальної практики з географії є природно-територіальні комплекси міста Сум та його околиці; геолого-геоморфологічні об'єкти Сумської області (природні та штучні геологічні відслонення), цікаві природні та штучні краєзнавчі об'єкти.

Навчальна практика з географії проводиться з відривом від навчання протягом травня-червня у 2 семестрі та складається з 3-х блоків: геоморфологічного, ґрунтознавчого та краєзнавчо-географічного. Кожен блок складається із підготовчого, польового і камерального етапів.

Підготовчий етап включає ознайомлення з програмою практики, напрямками досліджень, маршрутами, правилами експлуатації приладів, методикою польових досліджень, вимогами до звіту. На цьому етапі відбувається повторення та закріплення теоретичної бази, необхідної для проходження польової практики, отримання обладнання, інструктаж з техніки безпеки.

Польовий етап включає безпосередню роботу на ділянках, проведення вимірювань і створення планів, проведення екскурсій на ключові природні ділянки, спостереження на навчальних метеорологічних постах тощо. У залежності від мети та завдань кожного блоку навчальної практики з географії проводяться певні географічні дослідження.

Камеральний етап. Після закінчення польового етапу студенти за даними польових щоденників (журналів спостережень) складають та оформляють звіт з навчальної практики.

Навчальна практика з географії на II курсі складається із 3-х розділів:

1. геоморфологічного (45 год.)
2. ґрунтознавчого (45 год.)
3. краєзнавчо-географічного (45 год.)

Під час проходження навчальної практики з географії застосовуються наступні *методи навчання*:

- аналізу літературних джерел, у т.ч. картографічних матеріалів;
- навчальних екскурсій;

- метод спостереження, у т.ч. стаціонарних спостережень;
- польових досліджень;
- картографічного моделювання.

Політика дисципліни

При проходженні навчальної практики студенти орієнтуються на [Положення про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка](#), [Положення про практики у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка](#) та робочу програму навчальної практики.

Організацію та проведення навчальної практики з географії здійснюють викладачі кафедри – професори, доценти, старші викладачі. Керівники практики призначаються під час планування річного навантаження викладачів кафедри.

Заняття навчальної практики прирівнюються до змісту аудиторних лабораторних занять – тільки в польових природних умовах. Лабораторний принцип проведення польової навчальної практики ґрунтується на виключно дослідницькому характері польових занять. Тому на кожного керівника практики не може бути заплановано більше однієї підгрупи студентів у один і той же час. По завершенні практики її керівник приймає звіт про виконання усіх передбачених практикою завдань і виставляє залік кожному студенту.

Навчальна практика з географії повинна проводитись у світлову частину дня, обсягом не менше 6 академічних годин. В цей об'єм часу включені: переміщення до об'єкту польових досліджень, робота на об'єкті та повернення з об'єкту практики. При проведенні метеорологічних спостережень можливе більш тривале перебування студентів на місцевості у певний день, без перевищення загальної кількості годин, відведених на цей вид практики.

До обов'язків студентів належать:

- прослухати інструктаж та засвідчити у спеціальному журналі кафедри знання правил техніки безпеки при проходженні польових занять (незалежно від того, як вони проводяться – стаціонарно чи експедиційно);
- відвідувати екскурсії, польові виходи та інші форми навчальної роботи, що передбачені програмою практики;
- виконувати усі передбачені програмою практики завдання;
- дотримуватись правил техніки безпеки;
- дотримуватись загальних організаційних вимог і дисципліни при проходженні практики;
- вести щоденник практики, створювати плани місцевості та інші види документації, визначені керівником практики, брати участь у підготовці і захисті звіту про її проходження.
- отримати залік за підсумками проходження навчальної практики.

Дистанційне проведення практики передбачає онлайн вивчення всіх складових навчальної практики. Завдання розміщені на платформі Moodle.

Академічна доброчесність

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка. Очікується, що звіти студентів будуть їх оригінальними міркуваннями. Втручання в роботу інших студентів під час проходження навчальної практики становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання звіт, підготовлені іншими особами. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Система оцінювання та вимоги

Підсумки навчальної практики з географії підводяться керівниками практики. Документом, що свідчить про проходження навчальної практики студентом є звіт, який повинен бути оформлений належним чином: Вступ. Тут описується мета та завдання практики в цілому, місце та термін її проведення. Основна частина, де подається методика проведення досліджень, описується район дослідження, результати польових досліджень і спостережень за основними розділами практики. Висновки, де студенти вказують те, чому навчилися під час практики, а також роблять свої пропозиції щодо покращення організації польової практики. Додатки. До звіту за необхідності додаються польові щоденники (журнали спостережень), як свідчення безпосередньої участі в польовій практиці; фотографії об'єктів місцевості, де відбувалися практичні заняття, чи етапів проходження практики; схеми та карти, що не увійшли до тексту звіту, але можуть підкріпити його матеріал.

Нормами оцінювання роботи студентів під час проходження практики слугує шкала ECTS, згідно з якою робота студента оцінюється за наступними критеріями (у %):

№ з/п	Вид діяльності	% від кількості балів відведеної на кожен блок
1.	Володіння методикою польових географічних досліджень	0-20
2.	Ведення щоденника та обробка зібраних даних	0-20
3.	Інтерпретація отриманих даних, оформлення звіту	0-20
4.	Захист основних положень звіту та оцінювання знань, отриманих під час проходження навчальної практики (усне складання або тестовий контроль)	0-40

Розподіл балів між основними розділами навчальної практики з географії

навчальна практика з геоморфології	навчальна практика з географії ґрунтів	навчальна краєзнавчо-географічна практика	Сума балів
21...35	21...35	18...30	60...100

Практика не може бути зарахованою, якщо з будь якого її розділу (блоку) студент не набрав мінімально необхідної кількості балів.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	студент виконав усі завдання практики, вміє користуватися спеціальними приладами і туристичним спорядженням та правильно застосовувати їх при різних видах географічних досліджень; вміє самостійно вести візуальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому щоденнику; проводить науково-обґрунтовані камеральні обробки емпіричних результатів; знає та вміє виконувати окомірну зйомку, геолого-геоморфологічні, ґрунтово-географічні, вміє досліджувати природні і антропогенні процеси та їх вплив на ПТК. Вчасно надав відповідно оформлений ґрунтовний звіт та під час захисту результатів практики студент вільно володіє матеріалом та відповідає на всі поставлені питання.
82-89	студент, виконав завдання практики, однак не в повному обсязі за окремими завданнями, вміє самостійно вести візуальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому щоденнику, але при науковому обґрунтуванні камеральної обробки емпіричних результатів допускає незначні неточності; студент володіє матеріалом і відповідає на більшість запитань під час захисту результатів практики.
74-81	студент виконав завдання практики, але не в повному обсязі, однак вміє самостійно вести візуальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому щоденнику, але при науковому обґрунтуванні камеральної обробки емпіричних результатів допускає помилки; студент вчасно представив звітну документацію, щоденник і звіт, що свідчать про достатній рівень виконання завдань навчальної практики; студент орієнтується в матеріалі і відповідає на запитання під час захисту результатів практики.
64-73	студент, виконав не всі завдання практики, однак вміє самостійно вести візуальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому щоденнику, але при науковому обґрунтуванні камеральної обробки емпіричних результатів допускає помилки; студент не вчасно представив звітну документацію, однак щоденник і звіт свідчать про середній рівень виконання завдань навчальної практики; студент орієнтується в матеріалі і частково відповідає на запитання під час захисту результатів практики.
60-63	студент частково виконав завдання практики, частково вміє вести візуальні спостереження, виконує польові вимірювання лише з допомогою, при науковому обґрунтуванні камеральної обробки емпіричних результатів допускає грубі помилки; студент вчасно представив звітну документацію, однак щоденник оформлений з помилками, звіт свідчать про низький рівень виконання завдань навчальної практики; студент достатньо орієнтується в матеріалі, але відповідає лише на деякі запитання під час захисту результатів практики.
35-59	студент фактично не виконав завдання практики без поважних причин або виявив недисциплінованість, звітна документація представлена в неповному обсязі; студент слабо або зовсім не орієнтується в матеріалі і не відповідає на запитання під час захисту результатів практики.
1-34	студент не був присутній на практиці, звітна документація відсутня або не відповідає вимогам, студент слабо або зовсім не орієнтується в матеріалі і не відповідає на запитання під час захисту результатів практики.

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагности та формами оцінювання є: захист звіту (фронтальне або індивідуальне опитування, тестування). Залік.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Галина Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 292 с.
https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/bayrak_metody_geom.pdf

2. Корнус А. О. Навчальна практика з географічних дисциплін : навч.-метод. посіб. / А. О. Корнус, О. Г. Корнус, С. І. Сюткін, О. С. Данильченко; за загальною ред. А. О. Корнуса. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 100 с. <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/5715>

3. Купач Т.Г., Дем'яненко С.О. Польові природничо-географічні дослідження територій: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «географія» та «освіта». К., 2017. 80 с.
http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Kaniv_book.pdf

4. Методологія наукових досліджень у ґрунтознавстві. Методичні вказівки / Укл. Тихоненко Д.Г., Новосад К.Б., Гавва Д.В., Резнік С.В. Харків, 2017. 26 с.

https://knau.kharkov.ua/uploads/passport/agro/asp/10_%D0%9C%D0%97_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D1%83_%D2%91%D1%80%D1%83%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%96.pdf

4. Навчальна туристична топографо-краєзнавча практика (навчально-методичний посібник для студентів спеціальності туризм Київського національного університету імені Тараса Шевченка) / Полякова Н.О. – К.: Фітосоціоцентр, 2017.– 32 с.

http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Poliakova_Metodichka.pdf

Додаткова:

1. Методичні вказівки для проходження навчальної та виробничої практики (для студентів денної і заочної форм навчання напряму підготовки 6.080101 – Геодезія, картографія та землеустрій) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; укладачі С. А. Отечко, К. А. Мамонов, Т. В. Анопрієнко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 26 с.

2. Салюк М.Р. Методичні матеріали до виконання практичних робіт з курсу методи географічних досліджень (для студентів напряму підготовки 6.040104–Географія) / М.Р. Салюк, – Ужгород : Видав. “УжНУ”, 2016.–38 с.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/8921/1/%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%9C.%D0%A0.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%2C%202016.pdf>

3. Польова навчальна топографічна практика: навчально-методичний посібник / І.О. Підлісецька, М.А. Молочко; За ред. А.М. Молочка. Київ: Видавництво «Альфа-ПК», 2020. 42 с.
http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Pol_topo_praktika_MolochkoM.pdf

Інформаційні ресурси:

1. Український гідрометеорологічний центр: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://meteo.gov.ua/>

2. Туристичні маршрути: Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://guide.karpaty.ua/ru/categories/marshruty>

3. Марковані маршрути – <https://www.karpaty.info/ua/info/useful/routes/>

4. Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації: Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pek.sm.gov.ua/index.php/uk/>

5. Офіційний веб-сайт Урядовий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>